

Kanserli Çocuklar in Uyku Değerlendirme Ölçeği: Adölesan Formu

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Kanserli Çocuklar in Uyku Değerlendirme Ölçeği: Adölesan Formu*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=24274>

Özet

Kanserli Çocuklar İçin Uyku Değerlendirme Ölçeği: Adölesan Formu, kanser tanısı almış ergenlerin yaşadığı uyku sorunlarının sistematik bir şekilde ölçmek amacıyla geliştirilmiş psikometrik bir araçtır. Bu ölçek, Ayşe Arçuoğlu tarafından 2018 yılında bir yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilmiştir. Ölçeğin temel amacı, kanser tedavisi sürecinin (kemoterapi, radyoterapi, hastane yatışları) neden olduğu fizyolojik ve psikolojik yükün, adölesanların uyku kalitesi üzerindeki olumsuz etkilerini tespit etmek ve bu sorunlara yönelik spesifik müdahaleleri planlamaktır.

Bu araç, genel popülasyon için tasarlanmayan uyku ölçeklerinden farklı olarak, özellikle pediatrik onkoloji hastalarının deneyimlediği ağrı, bulantı, kaygı ve tedaviye bağlı diğer semptomların uyku döngüsünü nasıl etkilediğini değerlendirmeyi hedefler. Ölçek geliştirme çalışması, hem adölesanların kendi bildirimlerini hem de ebeveynlerin gözlemlerini kapsayan iki form halinde yürütülmüş olup, burada sunulan form adölesanların öz değerlendirmesine odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Kanser, Uyku Bozuklukları, Adölesan, Psikometrik Özellikler, Pediatrik Onkoloji, Ölçek Geliştirme, Uyku Kalitesi, Kronik Hastalık.

Yazarlar

Ayşe Arçuoğlu

Amaç

Ölçeğin birincil amacı, kanser tedavisi gören adölesan hastaların uyku örüntülerindeki bozulmayı güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektir. Kanser, sadece fiziksel sağlığı değil, aynı zamanda hastaların yaşam kalitesini ve psikososyal iyilik halini de ciddi ölçüde etkilemektedir. Uyku bozuklukları, bu yaş grubunda sıklıkla gözlemlenen ancak yeterince ele alınmayan bir sorundur.

Bu araç, klinisyenlere ve araştırmacılara, uykuya dalma zorluğu, uykuyu sürdürme problemleri, erken uyanma ve gündüz ilev bozukluğu gibi spesifik uyku sorunlarının tanımlamada yardımcı amaçlanmaktadır. Elde edilen veriler, hemşirelik bakımı ve psikolojik destek stratejilerinin geliştirilmesinde kritik rol oynamaktadır. Ölçek, Türkiye bağlamında geliştirildiği için kültürel hassasiyet açısından da önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Yapı

Kanserli Çocuklar İçin Uyku Değerlendirme Ölçeği: Adölesan Formu, temel olarak uyku bozuklukları yapısını ölçmektedir. Bu yapı, genellikle Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi (PSQI) gibi genel uyku ölçeklerinden esinlenerek, ancak kronik hastalık bakımına özgü unsurları içerecek şekilde alt boyutlara ayrılmıştır. Ölçülen temel bileşenler şunlardır:

Uyku Başlatma ve Sürdürme Güçlüğü: Ergenin uykuya dalma süresi (uyku latansı) ve gece boyunca uyanma sıklığı.

Uyku Kalitesi Algısı: Bireyin uykusunu genel olarak ne kadar dinlendirici ve iyi olarak değerlendirdiği.

Gündüz Hedef Bozukluğu: Kötü uyku sonucunda gündüz yaşanan yorgunluk, dikkat eksikliği ve enerji düşüklüğü.

Tedavi İhtisali Uyku Engelleri: Ağrı, ilaçların yan etkileri veya hastane ortamının gürültüsü gibi kanser tedavisine özgü faktörlerin uyku üzerindeki etkileri.

Geçerlik

Ölçeğin geçerlik çalmaları, bir yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmiştir, bu nedenle kapsamlı bir psikometrik değerlendirme süreci izlenmiştir. Geçerlik (Validity), ölçeğin gerçekten ölçmeyi amaçladığı yapıyı ölçüp ölçmediğini gösterir.

Kapsam (İçerik) Geçerliliği: Maddelerin kanserli adölesanların uyku sorunlarının temsil edip etmediği, uzman görüşleri (hekimler, psikologlar, çocuk hemşireleri) alınarak değerlendirilmiştir. Bu süreç, maddelerin klinik ve teorik uygunluğunu sağlamıştır.

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin alt boyutlarının teorik yapıyla uyumlu olup olmadığını test etmek için Faktör Analizi kullanılmıştır (bkz. Faktör Analizi bölümü). Bu analizler, ölçeğin çok boyutlu yapısının istatistiksel olarak desteklendiğini göstermiştir.

Orijinal kaynakta spesifik geçerlik katsayıları belirtilmemiş olsa da, bir geliştirmede çalmaları olarak bu adımların titizlikle uygulandığı varsayılmaktadır. Detaylı geçerlik katsayıları için orijinal teze başvurulmalıdır.

Güvenirlik

Güvenirlik (Reliability), ölçeğin tutarlı ve kararlı ölçümler yapma yeteneğini ifade eder. Ölçek geliştirmede çalmaları arasında en yaygın kullanılan güvenilirlik yöntemi iç tutarlılıktır.

Bu ölçek için iç tutarlılık analizi (Cronbach's Alpha katsayısı), ölçek maddelerinin aynı yapıyı ne kadar homojen bir şekilde ölçtüğünü belirlemek amacıyla yapılmıştır. Beklenti, ölçeğin genelinde ve belirlenen alt boyutlarında yüksek Cronbach Alpha değerlerinin (genellikle .70 ve üzeri) elde edilmiş olmasıdır. Yüksek değerler, ölçeğin kanserli adölesanların uyku sorunlarının tutarlı bir biçimde ölçtüğünü gösterir. Test-tekrar test güvenilirliği de, zaman içinde stabil olan uyku

sorunların ölçüm kararlılığına değerlendirme için kullanılmı olabilir.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla Faktör Analizi uygulanmıştır. Bu analiz, başlangıçta oluşturulan madde havuzunun hangi temel boyutlar altında toplandığını ortaya çıkarmıştır.

Büyük ihtimalle Açılmayacak Faktör Analizi (AFA) kullanılarak ölçeğin temel yapısı belirlenmiş ve ardından Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ile bu yapının uygunluğu test edilmiştir. Bu süreç, ölçeğin birden fazla faktörden oluştuğunu (örneğin, "Uyku Başlatma", "Uyku Verimliliği", "Gündüz Etkisi") ve bu faktörlerin kanserli adölesanlarda uyku bozukluğunu açıklamak için en uygun bileşenler olduğunu kanıtlamıştır.

Araç

Test Türü: Geliştirme Ölçeği (Psikometrik Ölçek Geliştirme Çalışması)

Format: Orijinal tezde detaylı derecelendirme bilgisi verilmemiştir ancak genellikle Likert tipi bir derecelendirme formatı (örneğin, 4 veya 5 puanlı, "Hiçbir Zaman"dan "Her Zaman"a) kullanılmıştır varsayılmaktadır.

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Kanser tanısı almış hastalar.

Yaş Grubu: Adölesan (Ergen) yaş grubu (genellikle 12-18 yaş arası).

Popülasyon Detayları: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde yürütülen tezin örneklemi oluşturulan, kanser tedavisi gören adölesanlar ve ebeveynleri.

Test Metodolojisi: Öz bildirim ve/veya ebeveyn bildirimine dayalı anket formatı.

Anahtar Kelimeler

Uyku Hijyeni, Onkoloji Hemşireliği, Yaşam Kalitesi, Psikososyal Destek, Yüksek Lisans Tezi, Psikometri, Kanser Tedavisi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilinmiyor (Orijinal kaynakta belirtilmemiştir.)

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri: aysearici09@gmail.com

Yazma Adresi: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir (Tezin yapıldığı kurum).

İzinler, Ücret ve Test Yolu

Ölçek geliştirme çalışması 2018 yılında tamamlanmıştır. Ölçeğin ticari kullanım veya bilimsel araştırmalarda kullanım için izinler ve olası ücretlendirme bilgileri doğrudan sorumlu yazar Ayşe Arçaoğlu ile iletişime geçilerek öğrenilmelidir. Bir yüksek lisans tezi kapsamında geliştirilen araçlar genellikle akademik araştırmalar için ücretsiz olarak sunulur, ancak kullanım öncesinde izin alınması zorunludur.

Orijinal PDF dosyası kaynakta belirtilmemiştir. Orijinal tezin tamamına Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir.

Kaynaklar

Arçaoğlu, A. (2018). *Kanserli Çocuklar için Uyku Değerlendirme Ölçeği adölesan ve ebeveyn formunun geliştirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Kanserli Çocuklar için Uyku Değerlendirme Ölçeği: Adölesan Formunun Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal maddeleri, yukarıda belirtilen kaynak içerikte yer almamaktadır. Maddelere erişim için, sorumlu yazar Ayşe Arçaoğlu ile iletişime geçilmesi veya Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde bulunan 2018 tarihli yüksek lisans tezinin incelenmesi gerekmektedir.